Occitan

Pels articles omonims, vejatz Occitan (omonimia).

L'**occitan** (o **lenga d'òc**) es una lenga romanica parlada en Occitània e pels occitans emigrats de pel monde. Es una lenga fòrça similara al catalan que d'unes considèran aquel coma un dialècte.

L'occitan coneguèt son epòca daurada entre los sègles XI e XIII gràcias a sa literatura e subretot las composicions dels trobadors que coneguèron de succès per tota Euròpa.

Sens estat per encoratjar la transmission e ne far la valorizacion, patís la politica lingüicida de l'Estat francés, mas tanben la passivitat de Mónegue e de l'estat italian. Sonque lo Principat de Catalonha, dins 'Estat espanhòl, reconeis l'occitan coma lenga oficiala, e pròpria de la Val d'Aran, que l'ensenhament public l'i generaliza.

Amb aquò, la lenga es grèvament menaçada. Se pensa uòi que mens de 200 000 personas la parlan.

Occitan – Lenga d'òc	
Parlat en	**França** **Itàlia** (Valadas Occitanas e La Gàrdia) **Catalonha, Espanha** (Aran) **Mónegue**
Regions	**Euròpa Occidentala** e **America**
Parlat per	580 000 personas
Tipologia	Sillabica
Familha lingüistica	lengas indoeuropèas lengas italicas lengas romanicas occitanoromanic occitan
Grop	Indoeuropèu
Estatut oficial	
Lenga oficiala de	Principat de Catalonha, Comunautat de Trabalh dels Pirenèus, Euroregion Pirenèus-Mediterranèa, Comunautat d'aglomeracion deu Bascoat.
Acadèmia	Congrès Permanent de la Lenga Occitana (creat lo 16 de decembre de 2011, reconegut pel Ministèri de la Cultura - D.G.L.F.L.F. e las regions d'Aquitània, Lengadòc-Rosselhon, Mieidia-Pirenèus e Ròse-Aups).
ISO 639-1	oc (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes-keyword.php?SearchTerm=oc&SearchType=ALL&Submit=Go) (en)
ISO 639-2	oci (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/

	php/langcodes-keyword.php?SearchTerm=oci&SearchType=ALL&Submit=Go) (en)
ISO 639-3	oci (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=oci) (en)
ISO 639-6	oci (http://www.geolang.com/iso639-6/moreDetails.asp?alpha4ID=oci) (en)
Parent	girc (http://www.geolang.com/iso639-6/moreDetails.asp?alpha4ID=girc) (en)

Somari

Nom

Los sols sinonims que s'emplegan correntament, uèi, son ***occitan*** (lo pus frequent) e ***lenga d'òc*** (un pauc mens frequent). Aquestes dos noms, apareguts a la fin del sègle XIII, venon de l'advèrbi afirmatiu *òc*: a l'Edat Mejana serviguèt per distinguir la *lenga d'òc* o *occitan*, la *lenga de si* o *italian* e la *lenga d'oïl* o *francés* (en essent *oïl* la forma anciana per *oui* en francés modèrne).

Occitània: lo domeni de la lenga occitana.

Lo mot ***provençal*** (var. ***provençau***)[1] a pogut designar l'« occitan » dins sa totalitat, sustot al sègle XIII e tanben als sègles XIX e XX (mai que mai en filologia e dins qualques cases es encara servat aital uèi). Aquel sens es vengut rar dempuèi los ans 1960. Lo tèrme *provençal* designa ara, subretot, lo dialècte occitan que se parla en Provença.

D'autres sinonims d'« occitan », ara desapareguts de l'usatge, foguèron ***lemosin***[2] al sègle XIII, ***gascon*** als sègles XVI, XVII e XVIII[3], **lengadocian** als sègles XVIII e XIX. Uèi *lemosin* designa sonque lo dialècte occitan del nòrd-oèst; *gascon* designa sonque lo dialècte del sud-oèst; *lengadocian* designa sonque lo dialècte del centre-sud.

Situacion sociala

Substitucion e renaissentisme

Manifestacion de 20 000 personas per l'occitan a Besièrs en 2007.

Ara s'estima que sus una populacion de 14 o 15 milions d'occitans, son entre 110 000 e 580 000 los que son capables de parlar l'occitan correntament, mas las ocasions de lo parlar dins la societat son raras. Aquela reculada, sensibla dempuèi lo començament del sègle XX, es causada per una diglossia al profièch del francés, de l'italian e de l'espanhòl; e mai per una politica clara de repression lingüistica dins l'estat francés (vejatz la partida istorica, çai sota).

Los esfòrces de l'occitanisme pòdon pas encara inversar la substitucion lingüistica, pasmens i a agut d'avançadas importantas que contribuisson a melhorar l'imatge de la lenga:

- La creacion literària e musicala en occitan modèrne fa flòri e se renòva sens relambi dempuèi lo sègle XIX.
- L'occitan es reconegut coma lenga oficiala en Aran dempuèi 1999 e coma lenga protegida dins las Valadas Occitanas e a La Gàrdia dempuèi 1999. I a pas de reconeissença oficiala en França e a Mónegue, pasmens existís un ensenhament opcional en França (public o associatiu).
- Los mèdias e las edicions en occitan an un impacte modèst mas son divèrses e dinamics, amb un mercat vertadièr.
- Existís una capacitat de mobilizacion sociala en favor de l'occitan: o an demostrat las grandas manifestacions nacionalas de Carcassona en 2005 amb 11 000 personas, de Besièrs en 2007 amb 20 000 personas, Carcassona 2009 amb 25 000 e Tolosa en 2012 amn 30 000.

Estatuts

L'occitan en Euròpa, sègles XX e XXI.

L'occitan conois d'estatuts diferents segon los estats.

- En Espanha, es reconegut coma **lenga oficiala** dins tota la region de Catalonha gràcias a de leis de la region autonòma de Catalonha e gràcias a l'estatut d'autonomia locala d'Aran dempuèi 1990 e 2006[4]. Aital l'occitan benefícia d'un ensenhament sistematic e obligatòri a l'escòla e d'un usatge regular dins l'administracion. Ça que la, l'occitan es **cooficial** amb lo catalan (lenga oficiala de la region) e amb l'espanhòl (lenga oficiala de l'estat). Malgrat aquela oficialitat, l'occitan subís encara a Aran una diglossia al profièch de l'espanhòl que rèsta la lenga mai poderosa.
- En Itàlia, l'occitan es reconegut coma **lenga protegida**, pas verament coma "lenga oficiala", gràcias a la lei 482 de 1999. Aquela permet l'us de l'occitan dins l'ensenhament e la vida publica, mas solament dins las comunas que o desiran, sens caractèr obligatòri ni sistematic. La diglossia al profièch de l'italian rèsta fòrta.

- En França e a Mónegue, l'occitan a pas lo mendre estatut oficial. La possibilitat d'ensenhar l'occitan dins l'escòla publica francesa existís, coma opcion, e i a doas tres emissions pichonetas en occitan a la television publica (France 3) mas aquò equival pas a un estatut oficial. La diglossia al profièch del francés es constanta.
- Dins la Comunautat d'aglomeracion deu Bascoat, l'occitan es cooficial amb lo francés e lo basco dempuèi lo 23 de junh de 2018.[5]
- L'occitan es tanben lenga oficiala de la Comunautat de Trabalh dels Pirenèus e de l'Euroregion Pirenèus-Mediterranèa.

Senhalizacion oficiala en occitan a Bossòst, Val d'Aran.

Istòria de l'occitan

L'occitan, son nom li ven de l'advèrbi afirmatiu *òc* (del latin *hoc*) que li es pròpri.

Lo latin venguèt sul territòri actual occitan amb las armadas romanas dins lo periòde entre 118 e 52 abC. Se sap pas quora la latinizacion foguèt acabada mas sembla que i aguèt de diferéncias regionalas plan grandas: cèrtas regions occitanas perifericas (dins los Pirenèus) aurián poscut èsser latinizadas, o mai romanizadas, als sègle VIII e IX apC., mentre que Provença e lo Bas Lengadòc o foguèron al sègle I apC.

Lo trobador Bernat de Ventadorn

Certans lingüistas, dins una concepcion teleologica dels territòris politics actuals (mite de l'apertenéncia exclusiva al galloromanic, vejatz çai subre), se son particularament interessats a la biparticion lingüistica de las Gàllias entre occitan e francés. Per explicar lo fach qu'existisson doas lengas plan diferentas, s'es avançat mantun argument:

- La celtizacion mendre dels territòris occitans e lo pes dels pòbles preceltics (teoria del substrat).
- La germanizacion mendre dels territòris occitans (teoria de l'adstrat).
- Una difusion de varietats diferentas del latin tardiu al sud e al nòrd de las Gàllias.

L'occitan es nascut a partir del latin vèrs lo sègle VIII apC e foguèt la lenga majoritària de la populacion fins al començament del sègle XX. L'occitan laissèt de traças importantas dins los documents en latin tre lo sègle IX e los primièrs documents escriches tot en occitan apareguèron a la fin del sègle X. Entre los sègles X e XV, l'occitan foguèt la lenga dominanta dins la cultura, l'administracion e las sciéncias e sol lo latin li faguèt un pauc concurréncia. Lo periòde dels trobadors, als sègles XII e XIII, enaucèt fòrça lo prestigi de l'occitan dins Euròpa tota.

A partir de la fin del sègle XV (e tre lo sègle XIII dins lo Creissent), lo francés penetrèt en Occitània coma lenga del poder politic e del prestigi cultural al detriment de l'occitan. Ansin comencèt la diglossia o subordinacion lingüistica. Aquò s'accentuèt al sègle XVI amb l'imposicion del francés e de l'italian coma solas lengas oficialas dins los territòris occitans someses al reialme de França o al ducat italianizat de Savòia.

Aficha per la manifestacion de Besièrs de 2007.

Pasmens l'occitan demorèt la sola lenga de las classas popularas, se parlava parcialament dins las classas nautas (malgrat la dominacion del francés e de l'italian) e contunhèt de beneficiar d'una literatura productiva. En Bearn l'occitan foguèt oficialament emplegat dins los actes juridics e parlamentaris fins a la Revolucion.

En literatura, malgrat la dominacion del francés s'escriguèt e s'estampèt fòrça en occitan durant tot lo periòde literari designat jos lo nom de **barròc occitan** amb d'autors com Pèir de Garròs, Pèire Godolin, Bellaud de la Bellaudiera, Francés de Corteta, Joan Enric de Fondevila e Joan Baptista Fabre.

La literatura occitana del sègle XIX foguèt marcada per una renaissença de las letras d'òc preparada entre d'autres per l'escrivan agenés Jansemin e puèi per Frederic Mistral e los autres escrivans del Felibritge.

Aital l'occitan beneficièt d'una renaissença culturala e d'un movement de revendicacion qu'òm pòt sonar occitanisme al sens larg. Pasmens, l'occitan a reculat dins l'usatge a partir dels ans 1920-1950: dempuèi a cessat d'èsser la lenga majoritària. Coneis un perilh grèu de substitucion lingüistica e cedís lo terren davant lo francés en Occitània Granda e a Mónegue, davant l'italian dins las Valadas Occitanas e davant l'espanhòl en Aran.

Al costat d'aquò, lo movement occitanista contunha de revendicar una plaça digna per l'occitan e assaja de ne far tornarmai una lenga de comunicacion, amb qualques avançadas parcialas (vejatz çai subre "Situacion sociala").

Classificacion

La sola classificacion incontestada es aquela: l'occitan fa partida de las **lengas romanicas** (eissidas del latin), que son una branca de las **lengas italicas** (latin e divèrsas lengas anticas d'Itàlia), que son a lor torn una branca de las **lengas indoeuropèas**.

Manifestacion per l'occitan en 2005.

Segon lo lingüista Joseph Greenberg, es possible d'integrar l'indoeuropèu dins una superfamilha encara pus larga e pus anciana, la de las lengas eurasiaticas, mas aquela concepcion es pas acceptada per totes los lingüistas.

Dintre las lengas romanicas, las classificacions an pogut variar segon los autors. Mas dempuèi lo lingüista Pèire Bèc[6], los especialistas son consents per dire que l'occitan amb lo catalan, sa lenga bessona, constituisson un grop pròpri, l'**occitanoromanic**, que fa una transicion entre dos autres grops pus perifèrics: lo galloromanic e l'iberoromanic.

Se pòt pensar qu'en mai dels arguments scientifics, de presupausats ideologics son a la basa de la causida de certanas classificacions ancianas. Una vièlha classificacion, ara perimida, metiá l'occitan exclusivament dins lo galloromanic e lo catalan exclusivament dins l'iberoromanic. Aquela vision vièlha a pas pus la mendre justificacion scientifica car nega la coesion tras que fòrta qu'unís l'occitan e lo catalan dins un diasistèma comun: occitan e catalan son pus pròches entre eles que o son de tota autra lenga.

Caracteristicas estructuralas

Per mai de detalhs, se pòt consultar las presentacions de Juli Ronjat[7] e Pèire Bèc[8]. Las afinitats de l'occitan existisson bèl primièr amb lo catalan en general.

Fonologia

Article detalhat : Fonologia de l'occitan.

Fondacion dau Felibritge en 1854

L'accent tonic a una mobilitat limitada: pòt tombar sonque

- sus la darrièra sillaba (mots oxitòns o aguts)
- l'avantdarrièra sillaba (mots paroxitòns o plans).
- Pasmens, en niçard, e pus rarament en cisaupenc (Valadas Occitanas), l'accent tonic pòt tombar tanben sus l'antepenultima (mots proparoxitòns o esdrúchols).

VOCALAS EN GENERAL	**anterioras**		**centralas**	**posterioras**
	non arredondidas	**arredondidas**	**non arredondidas**	**arredondidas**
barradas	/i/	/y/		/u/
semibarradas	/e/			
semidobèrtas	/ɛ/			/ɔ/
dobèrtas			/a/	

Regionalament, existisson tanben los fonèmas /œ/ e /ə/.

Cal senhalar lo fenomèn de l'*alternància vocalica*. En posicion atòna, certanas vocalas son impossiblas e se transforman en vocalas pus barradas:

- La vocala tonica /ɛ/ se transforma en la vocala atòna /e/.
- La vocala tonica /ɔ/ se transforma en la vocala atòna /u/.

CONSONANTAS EN GENERAL	labialas		dentalas e alveolaras		palatalas		velaras	
	sordas	**sonòras**	**sordas**	**sonòras**	**sordas**	**sonòras**	**sordas**	**sonòras**
oclusivas	/p/	/b/	/t/	/d/			/k/	/g/
fricativas	/f/	(/v/)	/s/	/z/	(/ʃ/)			
africadas			/ts/	(/dz/)	/tʃ/	/dʒ/		
nasalas		/m/		/n/		/ɲ/		
lateralas				/l/		/ʎ/		
vibrantas				/rr/				
batudas				/r/				
glides		/w/, /ɥ/				/j/		

Regionalament, existisson tanben los fonèmas /ʀ/, /h/ e /ʒ/.

La distincion entre /v/ e /b/ es generala en provençal, vivaroalpenc, auvernhat e lemosin. Per contra, en lengadocian e gascon, los fonèmas /b/ e /v/ se son neutralizats en /b/ (donc /v/ a desparegut).

Evolucion fonetica

L'escrivan Frederic Mistral

- *U* passa al son [y] (regionalament [œ]). Es un ponch comun amb lo dialècte catalan capcinés ([œ]), lo francés ([y]), lo francoprovençal ([y]), lo nòrd-italian ([y]) e una partida del retoromanic ([y]). Es una diferéncia amb la majoritat de las lengas romanicas ont *u* se pronóncia [u].
- Las vocalas completament nasalizadas son inexistentas o pauc desvolopadas dins la majoritat dels parlars. Es un ponch comun amb la majoritat de las lengas romanicas e una diferéncia amb lo francés, lo francoprovençal e lo portugués.
- Las vocalas romanicas *è, ò* (tonicas e dobèrtas) an evolucionat vèrs de diftongs davant un iòd [j] o davant un oau [w]: *è* es vengut *iè (ie)* e *ò* es vengut *uò (uè, ue)* : *vèlh > vièlh*, *nòch (nòit) > nuèch (nuèit/nuòch)*.
- La vocala romanica [o] barrada a evolucionat vèrs lo son [u]: *flor* [ˈflur]. Es un ponch comun amb certans dialèctes vesins nòrd-italians e catalans mas es una diferéncia amb la majoritat de las lengas romanicas.
- La vocala [a] tonica se manten fòrça ben: latin *pratu* > occitan *prat*. Certans parlars occitans pauc estenduts pòdon conéisser una palatalizacion leugièra de [a] vèrs [æ] o [ɛ], mas aquò es un fenomèn superficial que borrola pas l'equilibri general de la fonologia. Aquel conservatisme de [a] en occitan es comun amb la majoritat de las lengas romanicas. Es una diferéncia amb las evolucions radicalas del francés e del francoprovençal que palatizan e diftongan [a] de manièra sistematica vèrs [ɛ, jɛ] dins certans entorns fonetics.
- Las vocalas pòstonicas son solidas e variadas: *-a* (prononciada [ɔ, a, ə] segon las regions); *-e*; *-i*; *-o* (prononciada [u]); e tanben en niçard *-u* (prononciada [y]). Es un ponch comun amb un grand nombre de lengas romanicas mas es una diferéncia amb lo francés qu'elimina totas las vocalas pòstonicas (o ben que las neutraliza en [ə]) e que tend a pèrdre l'accent

tonic. Per ex. occitan *pòrta* [ˈpɔrtɔ], *astre* [ˈastre], *òli* [ˈɔli], *cigarro* [siˈɣarru] (e en niçard *aquelu* [aˈkely]), de comparar amb lo francés *porte* [pɔʁt], *astre* [astʁ], *huile* [ɥil], *cigare* [sigaʁ].

- Las vocalas pretonicas son solidas en general e se sèrvan ben, coma dins la majoritat de las lengas romanicas e a la diferéncia del francés: occitan *petita* [peˈtitɔ], francés *petite* [ptit].
- Los proparoxitòns (mots accentuats sus l'avant-avantdarrièra sillaba) an desparegut dins la granda majoritat dels dialèctes occitans, exceptat en niçard e en cisalpenc: ***a****rma, pag****i****na* (niçard e cisalpenc: ***à****nima, p****à****gina*). La desparicion dels proparoxitòns es un ponch comun amb lo catalan rosselhonés, l'aragonés, lo francoprovençal e lo francés; e es una diferéncia amb la majoritat del catalan e amb las autras lengas romanicas.
- La vocala *o* atòna es vengua [u], coma dins una part del catalan, del nòrd-italian e del portugués (e dins certans mots del francés): *port****a****r* [purˈta], *cig****a****rro* [siˈɣarru].

Morfologia

- Las terminasons verbalas rèstan pro diferenciadas, gràcias a l'eiretatge del latin, e fan que los pronoms personals subjèctes son pas necessaris (levat dins una franja estrecha tot al nòrd del domeni occitan). Es un ponch comun amb la majoritat de las lengas romanicas, mas una diferéncia amb lo francés, lo francoprovençal, lo nòrd-italian e lo retoromanic. Ex. occitan *parli*, francés ***je*** *parle*.
- Lo preterit de l'indicatiu e l'imperfach del subjontiu s'utilizan sistematicament, coma dins la majoritat de las lengas romanicas, mas a la diferéncia del francés (lo nòrd-italian, l'italian e lo romanés tendon a abandonar lo preterit dins de mesuras variadas).
- S'utiliza lo subjontiu dins las interdiccions (imperatiu negatiu), mentre que s'es perdut en francés, en francoprovençal e en italian: *parles pas*.
- Las particulas pronominalas *ne (en, n')* (del latin *inde*) e *i* (del latin *ibi*) s'utilizan fòrça en occitan, coma dins la majoritat de las lengas romanicas (catalan, aragonés, nòrd-italian, italian, francoprovençal, francés, etc.), mentre qu'an desparegut en castelhan e en galègoportugués.

Lexic

Lo lexic occitan presenta d'afinitats amb totas las lengas romanicas vesinas: catalan subretot, mas tanben aragonés, nòrd-italian, francoprovençal e francés. Tanben ten certanas racinas comunas amb lo basco qu'es pas una lenga romanica.

Sintaxi

Codificacion

Estandardizacion

Article detalhat : occitan larg.

L'**occitan larg**, nommat tanben **occitan estandard** o **occitan referencial** (var. **-au**) es una varietat estandard de la lenga occitana. Se desvolopa dins l'encastre de la nòrma classica dempuèi los ans 1970 e sa fixacion es pro avançada uèi. Se basa sus la convergéncia de totes los dialèctes de l'occitan, reconeis la plaça centrala

del dialècte lengadocian mas prevei tanben d'adaptacions regionalas (segon los grands dialèctes) que rèstan convergentas entre elas : aqueles "estandards regionals" son en via de fixacion mai o mens avançada segon las regions.

Grafia

A l'Edat Mejana l'occitan s'escriviá d'un biais pro unificat e autoctòn que se sona **grafia classica**.

Amb la pèrda progressiva de prestigi de la lenga e de tot estatut oficial, aquela tradicion grafica autoctòna se perdèt dins un periòde entre 1460 e 1530 segon las regions (mas tre la segonda mitat del sègle XIII dins lo Creissent; en Bearn per contra la tradicion de la grafia classica s'esperlonguèt fins en 1789). L'occitan, ça que la, contunhèt de s'escriure de longa durant los sègles XVI a XVIII mas segon un fais de principis diferents d'autor a autor: èran de grafias afrancesadas (o italianizadas al País Niçard).

En 1803, Fabre d'Olivet foguèt lo primièr a prepausar de restaurar la **grafia classica**, çò es: un sistèma grafic inspirat del de l'edat mejana. D'autres autors tanben prepausèron la restauracion mai o mens completa de la grafia classica, coma lo provençal Simon Juda Onorat en 1846.

Mas los primièrs felibres a l'entorn de Frederic Mistral, Josèp Romanilha e Teodòr Aubanèu ne causiguèron un autre, amb la fondacion del Felibritge en 1854: lor sistèma es apelat **grafia mistralenca** e pus precisament **nòrma mistralenca** perque Mistral ne foguèt lo promotor mai celèbre (mas Romanilha l'aviá concebut tre 1853). Aquel sistèma, basat sus la correspondéncia son/grafia del francés amb d'adaptacions e de manlèus al sistèma grafic de l'edat mejana, aguèt un grand resson. Es la grafia utilizada dins d'òbras de Mistral coma *Mirèlha* *<Mirèio>* e dins *Lo Tresaur dau Felibritge* *<Lou Tresor dóu Felibrige>*. Concebut per la fonologia del parlar rodanenc emplegat pels primièrs felibres, lo sistèma grafic mistralenc èra plan mens adaptat pels autres dialèctes. Amb la difusion del Felibritge fòra de Provença, lo sistèma foguèt donc adaptat o abandonat per d'autres. Un exemple d'adaptacion n'es la *grafia febusiana* de l'escòla Gaston Febus, pel gascon.

Las idèas de tornar a la **grafia classica** contunhèron de trabalhar ça que la de longa lo movement renaissentista. En Lemosin, lo felibre Josep Ros i trabalhèt en 1876, seguit pels felibres lengadocians Antonin Perbòsc e Prosper Estieu dins los ans 1890. Lo lengadocian Loís Alibèrt, amb sa *Gramatica occitana segon los parlars lengadocians* (1935-1937), fixèt mai o mens definitivament los principis d'una grafia englobanta basada sul sistèma grafic autoctòn, dicha desenant *grafia classica* o *alibertina*. Aquel trabalh precís de codificacion d'Alibèrt, a l'escrich coma a l'oral, fonda pus precisament la **nòrma classica**. Se faguèt una adaptacion de la nòrma classica a l'ensems dels dialèctes occitans durant los ans 1950-1970, mai que mai gràcias a las òbras del provençal Robèrt Lafont, del gascon Pèire Bèc e de l'[[Institut d'Estudis Occitans]]. Dempuèi 1996 lo Conselh de la Lenga Occitana (en collaboracion amb lo Gidilòc) preseguís la gestion de la nòrma classica.

A l'ora d'ara, lo sistèma grafic pus utilizat es lo d'Alibèrt. Ça que la la grafia mistralenca demòra fòrça utilizada en Provença a costat de la grafia classica.

Tanben cal senhalar doas autras grafias d'impacte mendre: la **grafia bonaudiana**, fondada per Piare Bonaud en 1973, que fa concurréncia a la grafia classica en auvernhat, e la **grafia de l'Escòla dau Pò**, version simplificada de la grafia mistralenca, que fa concurréncia a la grafia classica dins las Valadas Occitanas dempuèi 1971.

La grafia es estada, de la fondacion del Felibritge en 1854 e fins a l'ora d'ara, un grand subjècte de polemicas particularament dins las annadas seissanta e setanta del sègle XX.

Comparason de las doas grafias màgers	
Grafia classica	**Grafia mistralenca**
Mirèlha, Cant I (F. Mistral) (transcripcion) Cante una chata de Provença. Dins leis amors de sa jovença, A travèrs de la Crau, vèrs la mar, dins lei blats, Umble [Umil] escolan dau grand Omèra [Omèr], Ieu la vòle seguir. Coma èra Ren qu'una chata de la tèrra, En fòra de la Crau se n'es gaire parlat.	**Mirèio, Cant I (F. Mistral)** (tèxt d'origina) Cante uno chato de Prouvènço. Dins lis amour de sa jouvènço, A travès de la Crau, vers la mar, dins li blad, Umble escoulan dóu grand Oumèro, Iéu la vole segui. Coume èro Rèn qu'uno chato de la terro, En foro de la Crau se n'es gaire parla.

Comparason entre las quatre nòrmas de l'occitan: extrach de la Declaracion Universala dels Dreches Umans

nòrma classica	nòrma mistralenca	nòrma bonaudiana	nòrma de l'Escòla dau Pò
Provençau generau Totei lei personas naisson liuras e egalas en dignitat e en drech. Son dotadas de rason e de consciéncia e li cau (/fau) agir entre elei amb un esperit de fraternitat.	**Provençau generau** Tóuti li persouno naisson liéuro e egalo en dignita e en dre. Soun doutado de resoun e de counsciènci e li fau agi entre éli em'un esperit de fraternita.		
Provençau niçard Toti li personas naisson liuri e egali en dignitat e en drech. Son dotadi de rason e de consciéncia e li cau agir entre eli emb un esperit de fraternitat.	**Provençau niçard** Touti li persouna naisson liéuri e egali en dignità e en drech. Soun doutadi de rasoun e de counsciènça e li cau agì entre eli em'un esperit de fraternità.		
Auvernhat Totas las personas naisson liuras e egalas en dignitat e en dreit. Son dotadas de rason e de consciéncia e lor chau (/fau) agir entre elas amb un esperit de fraternitat.		**Auvernhat** Ta la proussouna neisson lieura moé parira pà dïnessà mai dret. Son charjada de razou moé de cousiensà mai lhu fau arjî entremeî lha bei n'eime de freiressà. (Touta la persouna naisson lieura e egala en dïnetàt e en dreit. Soun doutada de razou e de cousiensà e lour chau ajî entre ela am en esprî de freiressà.)	
Vivaroalpenc Totas las personas naisson liuras e egalas en dignitat e en drech. Son dotaas de rason e de consciéncia e lor chal agir entre elas amb un esperit de fraternitat.			**Vivaroalpenc** Toutes les persounes naisoun liures e egales en dignità e en drech. Soun douta de razoun e de counsiensio e lour chal agir entre eles amb (/bou) un esperit de fraternitat.
Gascon Totas las (/eras) personas que naishen liuras e egalas en dignitat e en dreit. Que son dotadas de rason e de consciéncia e que'us cau agir entre eras dab un esperit de fraternitat.	**Gascon (grafia febusiana)** Toutes las (/eras) persounes que nachen libres e egales en dinnitat e en dreyt. Que soun doutades de rasoû e de counscienci e qu'ous cau agì entre eres dap û esperit de fraternitat.		
Lemosin Totas las personas naisson liuras e egalas en dignitat e en drech. Son dotadas de rason e			

de consciéncia e lor chau (/fau) agir entre elas emb un esperit de fraternitat.			
Lengadocian Totas las personas naisson liuras e egalas en dignitat e en drech. Son dotadas de rason e de consciéncia e lor cal agir entre elas amb un esperit de fraternitat.			

Ligams intèrnes

- nòrma lingüistica
  - nòrma classica
    - alfabet occitan
    - pronóncia de l'occitan
    - occitan larg
    - Loís Alibèrt
    - Conselh de la Lenga Occitana
    - Gidilòc
    - IEO
  - nòrma mistralenca
  - nòrma bonaudiana
  - nòrma de l'Escòla dau Pò

Dialèctes

Generalitats

Tradicionalament òm considèra que l'occitan ten sièis grands dialèctes : lo gascon a l'oèst, lo lengadocian e lo provençal (provençau) al sud, lo lemosin, l'auvernhat e lo vivaroalpenc al nòrd. Los dialèctes son nommats mai que mai segon de divisions provincialas ancianas mas i a pas de correspondéncia exacta entre los dialèctes e las províncias: en Provença se parla provençal mas atanben vivaroalpenc, en Auvèrnha auvernhat e lengadocian, en Lengadòc lengadocian, auvernhat, provençal e vivaroalpenc etc...

Los dialèctes de l'occitan segond Ronjat.

Fòra del cas particular del gascon (e encara), la transicion entre los dialèctes es plan rarament brutala e un parlar considerat coma de lengadocian o de provençal pòt tenir un fais de caracteristicas d'un autre dialècte o de caracteristicas pròprias: podèm citar lo niçard, lo cevenòl, lo gavaldanés o lo brageiragués.

Entre los parlars de transicion cap a las lengas vesinas, podèm citar lo roiasc e los parlars del Creissent.

Cèrts autors coma Pèire Bèc an prepausat un segond tipe d'estructuracion de l'espaci lingüistic occitan. Pèire Bec definís tres grands complèxes supradialectals: l'arvèrnomediterranèu, l'occitan central e l'aquitanopirenenc (vejatz çai sota).

Classificacion dialectala

Segon lo lingüista Pèire Bèc[9].

Dialèctes de l'occitan segon Pèir Bèc.

- ***grop gascon***, constituit d'un sol dialècte
  - gascon (inclusent l'aranés)
- ***grop nòrd-occitan***
  - lemosin
  - auvernhat
  - vivaroalpenc
- ***grop sud-occitan***
  - provençal, dich localament provençau (inclusent lo niçard)
  - lengadocian
- (***catalan***, lenga per elaboracion qu'es venguda independenta de l'occitan)

Classificacion supradialectala

Segon lo lingüista Pèire Bèc[10]. Aquesta classificacion supradialectala es compatibla amb la precedenta, mas se fa segon de critèris diferents.

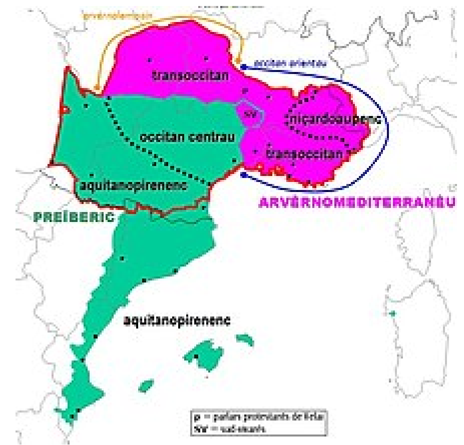
Classificacion supradialectala de l'occitan segon Pèir Bèc

- ***Grop arvèrnomediterranèu***
  - lemosin
  - auvernhat
  - vivaroalpenc
  - provençal (inclusent lo niçard)
- ***Grop occitan central***
  - lengadocian (exceptat lo sosdialècte lengadocian meridional)
- ***Grop aquitanopirenenc***
  - lengadocian meridional
  - gascon
  - (catalan, lenga per elaboracion qu'es venguda independenta de l'occitan)

La classificacion supradialectala es estada reformulada ansin, pus recentament[11].

- ***Grop arvèrnomediterranèu***
  - *Sosgrop transoccitan*
    - lemosin

    - auvernhat
    - vivarodaufinenc (vivaroalpenc de l'oèst)
    - provençal general (provençal maritim e rodanenc, sens lo niçard)
  - *Sosgrop niçardoalpenc*
    - provençal niçard
    - alpenc (vivaroalpenc de l'èst)
- ***Grop preïberic***
  - *Sosgrop occitan central*
    - lengadocian (exceptat lo sosdialècte lengadocian meridional)
  - *Sosgrop aquitanopirenenc*
    - lengadocian meridional
    - gascon
    - (catalan, lenga per elaboracion qu'es venguda independenta de l'occitan)

Classificacion supradialectala de l'occitan segon Domergue Sumien

Carta de l'Occitània

Los grands dialèctes e las vilas principalas d'Occitània.

Ligams

- L'Institut d'Estudis Occitans - IEO : Associacion istorica dau Renaissentisme occitan.
- Acàdemia Occitana (http://www.academiaoccitana.eu/) Lo diccionari de l'Acadèmia de la Lenga Occitana
- *Lo Congrès* (http://www.locongres.org/oc) Lo diccionari de *Lo Congrès*
- *Dictionnaire français-occitanien* de Louis Piat que explica detalhadament las caracteristicas dels dialèctes occitans (http://booksnow1.scholarsportal.info/ebooks/oca9/18/dictionnairefran01piat/dictionnairefran01piat.pdf)
- Lo Tresaur dau Felibritge (http://gallica.bnf.fr/scripts/catalog.php?CT=(N007485%7CN007486)) Lo diccionari mai gròs de l'occitan, de Frederic Mistral (vejatz tanben lo ligam intèrne)
- Lexilogos (http://www.lexilogos.com/occitan_langue_dictionnaires.htm) Una colleccion interessanta de ligams, mas la concepcion de l'occitan i es pas totjorn fisabla.
- Occitanet (http://occitanet.free.fr/oc/index.html)
- Lingüistica Occitana (http://www.revistadoc.org/index.php?lng=fr) Revista electronica de lingüistica occitana
- Conselh de la Lenga Occitana (http://gianni.vacca.perso.sfr.fr/guilhemix/CLO0.html) Preconizacions dins la nòrma classica de l'occitan
- Marraire (l'occitan en Velai e al nòrd de Vivarés) (http://www.marraire.com/)
- Associacion Internacionala d'Estudis Occitans (http://www.aieo.org/)
- Institut Occitan (Pau) (http://institutoccitan.com/accueil.html)
- Bibliografia electronica dels trobadors (http://www.bedt.it/)
- Parlar Occitan (http://br.groups.yahoo.com/group/parlar_occitan/) Grop de discussion EN occitan
- La Lenga Occitana (http://tech.groups.yahoo.com/group/la-lenga-occitana/) Grop de discussion SUS l'occitan

- Lista Òc (http://listes.cict.fr/wws/info/list-oc) Grop de discussion (non moderat)
- Exercicis en lenga occitana (http://www.crdp-montpellier.fr/occitan/direenoc.htm)
- Ressorsas pedagogicas per l'occitan (http://www.crdp-toulouse.fr/themadoc/occitan/plan.htm)
- Cièl d'Òc (http://www.up.univ-mrs.fr/tresoc/somoc.htm) Banca de tèxtes numerizats
- Diccionari de l'occitan medieval (http://www.dom.badw-muenchen.de/)
- Lexic de l'occitan medieval (http://www.chez.com/lengadoc/lexic_medieval.htm)
- Thesaurus Occitan (http://thesaurus.unice.fr/) Basa de donadas dialectologicas multimèdia
- Òc per l'occitan (http://www.occitan-oc.org) Annuari de las entrepresas e organismes amb lo certificat "òc per l'occitan"
- Ostal d'Occitània de Tolosa (http://www.ostaldoccitania.net) l'Ostal de las associacions occitanas de Tolosa

Nòtas

1. Ancianament se podiá escriure *proensal, proensales*, que cal legir *proençal, proençalés*.
2. Ancianament se podiá escriure *lemosi, lemozi*, que cal legir *lemosin*. Lo mot *lemosin* a pogut designar tanben lo catalan als sègles XVIII e XIX, en rason de sa filiacion amb l'occitan medieval.
3. BOYER Henri, & GARDY Philippe (2001) (dir.) *Dix siècles d'usages et d'images de l'occitan: des troubadours à l'Internet*, coll. Sociolinguistique, París: L'Harmattan
4. [1] (http://www.parlament-cat.net/porteso/estatut/estatut_100506_aranes.pdf)
5. "L'Agglo Pays basque reconnaît officiellement les langues basque et gasconne" (https://www.sudouest.fr/2018/06/23/l-agglo-pays-basque-reconnait-officiellement-les-langues-basque-et-gasconne-5173066-4018.php#xtor=RSS-10521769), *Sud Ouest*, 23.06.2018.
6. Pèire Bèc (1970-71) = BEC Pierre (collab. Octave NANDRIS, Žarko MULJAČIĆ), *Manuel pratique de philologie romane,* París: Picard, 2 vol.
7. RONJAT Juli = RONJAT Jules (1930-1941), *Grammaire istorique [sic] des parlers provençaux modernes*, 4 vol. [reed. 1980, Marselha: Laffitte Reprints, 2 vol.]
8. BÈC Pèire (1973) = BEC Pierre, *Manuel pratique d'occitan moderne*, coll. Connaissance des langues, París: Picard
9. BÈC Pèire (1973) = BEC Pierre, *Manuel pratique d'occitan moderne*, coll. Connaissance des langues, París: Picard
10. BÈC Pèire (1973) = BEC Pierre, *Manuel pratique d'occitan moderne*, coll. Connaissance des langues, París: Picard
11. SUMIEN Domergue (2006) *La standardisation pluricentrique de l'occitan: nouvel enjeu sociolinguistique, développement du lexique et de la morphologie*, coll. Publications de l'Association Internationale d'Études Occitanes, Turnhout: Brepols

Suls autres projèctes Wikimèdia :

occitan, sul Wikiccionari